

**Основні, малопоширені і
нетрадиційні види рослин –
від вивчення до освоєння
(сільськогосподарські і
біологічні науки)**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної
конференції**

**(у рамках II наукового форуму «Науковий
тиждень у Крутах – 2017»,
16 березня 2017 р.)**

У двох томах

Том 2

Крути - 2017

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА
ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ «МАЯК»**

**Основні, малопоширені і
нетрадиційні види рослин – від
вивчення до освоєння
(сільськогосподарські і
біологічні науки)**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
(у рамках II наукового форуму
«Науковий тиждень у Крутах – 2017»,
16 березня 2017 р., с. Крути, Чернігівська обл.)**

У двох томах

Том 2

Крути 2017

УДК 635.61 (06)

Рекомендовано до друку Науково-технічною радою Дослідної станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН, протокол № 3 від 09 березня 2017 р.

Відповідальний за випуск: мол. наук. співроб. Позняк О.В.

Основні, малопоширені і нетрадиційні види рослин – від вивчення до освоєння (сільськогосподарські і біологічні науки): Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (у рамках II наукового форуму «Науковий тиждень у Крутах – 2017», 16 березня 2017 р., с. Крути, Чернігівська обл.) / ДС «Маяк» ІОБ НААН: у 2 т. - Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2017. - Т. 2. - 208 с.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Основні, малопоширені і нетрадиційні види рослин – від вивчення до освоєння (сільськогосподарські і біологічні науки)», проведеної на Дослідній станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН з актуальних питань інтродукції, генетики, селекції, сортознавства та сортовипробування, збереження генетичних ресурсів основних, нетрадиційних і рідкісних видів рослин різноманітного напрямку використання; агротехнології їх вирощування, використання в озелененні, приділено увагу питанням захисту рослин та зберігання і переробляння урожаю.

Для науковців, аспірантів, спеціалістів сільського господарства.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей і повідомлень. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору оргкомітету конференції.

© Національна академія аграрних наук України, 2017,

© Інститут овочівництва і баштанництва, 2017,

© Дослідна станція «Маяк», 2017

**НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ АГРАРНЫХ НАУК УКРАИНЫ
ИНСТИТУТ ОВОЩЕВОДСТВА И БАХЧЕВОДСТВА
ОПЫТНАЯ СТАНЦИЯ «МАЯК»**

**Основные,
малораспространенные и
нетрадиционные виды растений
– от изучения к внедрению
(сельскохозяйственные и
биологические науки)**

**МАТЕРИАЛЫ
Международной
научно-практической конференции
(в рамках II научного форума
«Неделя науки в Крутах – 2017»,
16 марта 2017 г., с. Круты,
Черниговская обл., Украина)**

В двух томах

Том 2

Круты 2017

ЗМІСТ

Адилов М.М., Рустамов Б.А., Зуев В.И., Рустамов А.С. <i>ПИТАТЕЛЬНАЯ ЦЕННОСТЬ БЕЛОКОЧАННОЙ И КРАСНОКОЧАННОЙ КАПУСТ, ВОЗДЕЛЫВАЕМЫХ ПРИ ПОВТОРНОЙ КУЛЬТУРЕ В УЗБЕКИСТАНЕ</i>	7
Адилов М.М., Рустамов Б.А., Зуев В.И., Рустамов А.С. <i>СОРТА И ГИБРИДЫ КАПУСТЫ КРАСНОКОЧАННОЙ ДЛЯ ВЕСЕННЕГО И ЛЕТНЕГО СРОКОВ ПОСАДКИ В УЗБЕКИСТАНЕ</i>	13
Ажиниязова М.К. Кутлымуратова Д.Б. <i>ПРИМЕНЕНИЕ ПРЕПАРАТА ГЛИФОР 75,7 % В.Д.Г. ПРОТИВ ОДНОЛЕТНИХ И МНОГОЛЕТНИХ ДВУДОЛЬНЫХ И ЗЛАКОВЫХ СОРНЯКОВ НА ПШЕНИЦЕ</i>	23
Андрійко М.О. <i>ЧЕРВОНОКНИЖНІ РОСЛИНИ ДЕНДРОПАРКУ «ТРОСТЯНЕЦЬ»</i>	26
Бондус Р.О., Павлик С.А., Міщенко Л.Т. <i>ЯКОН – НЕТРАДИЦІЙНА МАЛОПОШИРЕНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНІ</i>	29
Вдовенко С.А., Полутін О.О., Хом'яківський Ю.Л., Рубаненко О.О. <i>МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ І БІОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ МЕКСИКАНСЬКОГО ФІЗАЛІСУ ЗАЛЕЖНО ВІД ПЕРЕДПОСІВНОЇ ПІДГОТОВКИ НАСІННЯ</i>	38
Жужукин В.И., Зайцев С.А., Волков Д.П., Маевский В.В. <i>ИНТРОДУКЦИЯ БАМИИ В УСЛОВИЯХ НИЖНЕГО ПОВОЛЖЬЯ</i>	41
Зайцев С.А., Жужукин В.И., Волков Д.П., Маевский В.В. <i>ВНЕДРЕНИЕ НИГЕЛЛЫ В НИЖНЕМ ПОВОЛЖЬЕ РФ</i>	46
Золотарев В.Н. <i>ЭФФЕКТИВНОСТЬ СОЗДАНИЯ И ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ГАЗОНОВ ИЗ РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ МНОГОЛЕТНИХ ТРАВ</i>	50
Карнатовская М.Ю., Григорьева О.В., Бриндза Я., Шубертова З., Карнатовский А.В. <i>СОДЕРЖАНИЕ АМИНОКИСЛОТ В ПЛОДАХ ZIZIPHUS JUJUBA MILL</i>	64

Кибальник О.П. <i>КОМБИНАЦИОННАЯ СПОСОБНОСТЬ ЦМС-ЛИНИЙ И СОРТОВ ЗЕРНОВОГО СОРГО ПО УРОЖАЙНОСТИ БИОМАССЫ.....</i>	<i>67</i>
Кирсанова В.Ф., Косицына О.А. <i>ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ИНДЕТЕРМИНАНТНЫЕ ГИБРИДЫ ТОМАТОВ ЗАРУБЕЖНОЙ СЕЛЕКЦИИ ДЛЯ ЛЕТНЕ-ОСЕННЕГО ОБОРОТА В ПОЛИКАРБОНАТНОЙ ТЕПЛИЦЕ В УСЛОВИЯХ ЮГА АМУРСКОЙ ОБЛАСТИ.....</i>	<i>74</i>
Кусаинова Г.С., Петров Е.П., Петров С.Е. <i>ВЫРАЩИВАНИЕ ЛИСТОВОГО САЛАТА.....</i>	<i>86</i>
Кусаинова Г.С., Петров Е.П., Петров С.Е. <i>СОРТОИЗУЧЕНИЕ КОЧАННОГО САЛАТА.....</i>	<i>92</i>
Медведев В.А., Ильснко О.О. <i>ПІДСУМКИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СОЗОФІТНОЇ ФРАКЦІЇ ФЛОРИ ДЕРЖАВНОГО ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ТРОСТЯНЕЦЬ» НАН УКРАЇНИ.....</i>	<i>98</i>
Николаева В.Н., Бедарева Н.П., Бахыт А. <i>АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНТРОДУЦІРОВАННИХ СОРТОВ LONICERA L. ДЛЯ ВОЗДЕЛЮВАННЯ В ВОСХОДНО-КАЗАХСТАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....</i>	<i>131</i>
Нургазина Н.Ю., Чмутова Н.А. <i>ІЗУЧЕННЯ ДИКОРАСТУЩОЇ ОБЛЕПИХИ В АЛМАТИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ І ІНТРОДУКЦІЯ НОВИХ СОРТОВ.....</i>	<i>138</i>
Павлик С.А., Бондус Р.О., Міщенко Л.Т. <i>ВІРУСОСТІЙКІСТЬ ТОМАТІВ В УМОВАХ ПІВДЕННОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ.....</i>	<i>146</i>
Петров Е.П., Кусаинова Г.С., Петров С.Е. <i>ВЫРАЩИВАНИЕ КОЧАННОГО САЛАТА.....</i>	<i>152</i>
Петров Е.П., Кусаинова Г.С., Петров С.Е. <i>СОРТОИЗУЧЕНИЕ ЛИСТОВОГО САЛАТА.....</i>	<i>158</i>
Позняк О.В. <i>СОРИМЕНТ ПЕТРУШКИ ГОРОДНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ «МАЯК» ІОБ НААН.....</i>	<i>164</i>
Позняк О.В., Чабан Л.В. <i>СЕЛЕКЦІЯ МАЛОПОШИРЕНИХ ВИДІВ ОВОЧЕВИХ РОСЛИН НА ДС «МАЯК» ІОБ НААН: ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ.....</i>	<i>167</i>

Текенова Б.К., Узканова Айгерим	
<i>РАЙОНИРОВАНИЕ ГИБРИДОВ СЕМЕЙСТВА</i>	
<i>ТЫКВЕННЫХ.....</i>	<i>170</i>
Хамидова Ф.Ю.	
<i>ЧЕЧЕВИЦА - ИСТОЧНИК АЗОТНЫХ УДОБРЕНИЙ.....</i>	<i>177</i>
Хамидуллаев Ж.У.	
<i>ПРОДУКТИВНОСТЬ РАСТЕНИЙ ЛЮЦЕРНЫ В</i>	
<i>ЗАВИСИМОСТИ ОТ СРОКОВ СКАШИВАНИЯ.....</i>	<i>180</i>
Хареба В.В., Комар О.О.	
<i>ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ НА ПРОХОДЖЕННЯ ФАЗ РОСТУ І</i>	
<i>РОЗВИТКУ РОСЛИН ПАСТЕРНАКУ ПОСІВНОГО (PASTINACA</i>	
<i>SATIVA L.).....</i>	<i>182</i>
Харицький М.В.	
<i>АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ПОСІВНИХ ПЛОЩ У</i>	
<i>СІЛЬГОСППІДПРИЄМСТВАХ НІЖИНСЬКОГО РАЙОНУ ЗА ПЕРІОД</i>	
<i>2012-2016 РОКІВ.....</i>	<i>192</i>
Холод С.М.	
<i>ЦІННІСТЬ ВІГНИ ОВОЧЕВОЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ</i>	
<i>ВИРОЩУВАННЯ В УКРАЇНІ.....</i>	<i>196</i>
Шукюрлу Ю.Г., Бакирова Е.М.,	
Халилов А.Н., Бекиров Г.М.	
<i>ВЫРАЩИВАНИЕ И ПРИМЕНЕНИЕ</i>	
<i>ИНТРОДУКЦИРОВАННОГО РАСТЕНИЯ AMARANTHUS В ШЕКИ-</i>	
<i>ЗАКАТАЛЬСКОМ РЕГИОНЕ АЗЕРБАЙДЖАНА.....</i>	<i>201</i>
Юсупов Ю., Дадоджонов Г.	
<i>ОПЫТ РАЗМНОЖЕНИЯ ДЕКОРАТИВНОГО</i>	
<i>ИНТРОДУЦЕНТА ПЛЮЩА ОБЫКНОВЕННОГО В УСЛОВИЯХ</i>	
<i>СЕВЕРНОГО ТАДЖИКИСТАНА.....</i>	<i>206</i>

13. Фіточай гіпоглікемічний з яконом. Патент України на корисну модель UA 86745 U : МПК(2013.01) A23F 3/34(2006/01) A61K 36/00 // Міщенко Л.Т., Дуніч А.А., Дашенко А.В., Остапченко Л.І., Весельський С.П., Преображенська Т.Д. / заявл. 02.09.2013 – № u 2013 106160; опубл. 25.12.2013, Бюл. № 24.

УДК 581.4:634.675:631.53.02

МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ І БІОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ МЕКСИКАНСЬКОГО ФІЗАЛІСУ ЗАЛЕЖНО ВІД ПЕРЕДПОСІВНОЇ ПІДГОТОВКИ НАСІННЯ

**Вдовенко С.А., Полутін О.О.,
Хом'яківський Ю.Л., Рубаненко О.О.**
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця, Україна
e-mail: aspol606@yandex.ua

Вступ. Висока схожість насіннєвого матеріалу – передумова до успішного росту і розвитку рослини. Для того, щоб цей крок був позитивним, слід передбачити відповідну передпосівну обробку насіння. Зазначений захід є одним з найважливіших агротехнічних елементів, який забезпечує збільшення врожайності та підвищення якості рослинницької продукції. Завдяки йому можна знизити вплив або ж взагалі уникнути негативної залежності від шкідників та хвороб.

Якщо ж посівний матеріал має найвищу якість, то передпосівна обробка носить профілактичний характер, оброблене насіння набуває захисту на клітинному рівні. Залежно від спектра дії того чи іншого препарату, рослина є стійкою до шкідливих організмів. З метою проведення передпосівної підготовки насіння овочевих рослин застосовують такі заходи, а саме: барботування, прогрівання, обробка магнітним полем, обробка біологічно активними речовинами.

Постановка проблеми. Фізаліс мексиканський (овочевий) *Physalis ixocarpa* Brot – однорічна рослина з родини пасльонових [5]. Рослина висотою до 1,2 м з гладенькими видовжно – яйцевидними листками. На одній рослині може формуватись до 200 плодів. Плоди м'ясисті, великі за розміром, масою 30 – 80 г, плоскоокруглої або округлої форми, від світло – жовтого і зеленого до темно – фіолетового забарвлення [2, 4]. Насіння дрібне (маса 1000 насінин

1,5 г, сплюснуте, жовтого забарвлення (до 700 насінин у плоді). Насіння зберігає схожість 3 – 5 років [1]. Вегетаційний період мексиканського фізалісу 110 – 125 діб [3].

Мета. Встановлення впливу передпосівної підготовки насіння на процеси росту і розвитку рослини та біометричні показники фізалісу мексиканського в умовах відкритого ґрунту.

Методи. метод спостережень, де визначалась схожість насінневого матеріалу та відслідковувались початок фенологічних фаз росту і розвитку рослини, лабораторний метод – для визначення біометричних показників (висоти рослини, діаметру стебла та плода). Для підрахунку загальної плодів на одній рослині використовували математичний метод. Для визначення маси плода застосовували ваговий метод.

Результати досліджень. Сорт фізалісу Ліхтарик характеризувався різною схожістю насіння залежно від передпосівної підготовки насіння. Найбільша схожість насіння спостерігалась за використання фосфоентерину – 93,3 %, що було більше за контрольний варіант на 30,0 %.

Дослідженнями встановлено, що період з'явлення сходів не був однаковим у досліджувальних варіантах і залежав від способу передпосівної підготовки насіння. Перші сходи у сорту Ліхтарик з'явились на поверхні ґрунту через 5 діб від висіву насіння у варіанті за використання біомагу. Перший листок спостерігався на 13 добу. Після приживання розсади та адаптації її до умов зовнішнього середовища відкритого ґрунту фаза бутонізації спостерігалась на 64 добу у зазначеному варіанті. Масове цвітіння рослин припадало на 83 добу за використання біомагу, що було раніше за контрольний варіант на 8 діб. Одночасно у рослин сорту Ліхтарик спостерігалась фаза плодоношення на 114–119 добу за використання біомагу, що було раніше від контрольного варіанту.

На основі даних біометричних показників встановлено, що висота залежить від передпосівної підготовки насіння. Найвищими за висотою були рослини у фазу «цвітіння» та «зав'язування плодів» насіння яких піддавалось барботуванню та у варіанті із застосуванням магнітного поля і байкалу СМ – 1. Показник висоти за використання барботування насіння становив – 46,9 та 56,2 см, що перевищував показник контрольних рослин на 3,3 та 1,7 см відповідно, обробіток магнітним полем насіння сприяв у збільшенні висоти рослини до 44,2 см у фазу «цвітіння» та 58,1 см у фазу зав'язування плодів,

замочування насіння у розчині біопрепарату байкал ЄМ – 1 підвищувало висоту рослини до 46,5 та 58,0 см відповідно.

З посиленням процесу фотосинтезу в листках і накопиченням сухої речовини в плодах і рослині діаметр стебла збільшується. Перед початком цвітіння та зав'язуванням плодів спостерігається збільшення величини діаметру рослини у варіанті де насіння оброблялось біопрепаратом байкал ЄМ – 1, діаметр стебла був більший за контрольний варіант на 0,2 см відносно контролю. У інших варіантах досліджу не встановлено суттєвого збільшення досліджуваного показника від передпосівної обробки насіння.

Загальна кількість плодів на рослині варіювала від 218 до 250 шт. Найбільше їх було за використання біопрепарату байкал ЄМ–1, що становило 239 шт і, на 18 шт перевищувало показник контролю.

Сорт Ліхтарик характеризувався різною величиною маси плода залежно від передпосівної обробки насіння. Найбільше значення маси отримано від впливу магнітного поля на насіння, де значення становило 4,3 г. Одночасно, неоднаковим був і діаметр плода. Найбільше його значення отримано за барботування насіння – 3,9 см, що у 1,5 рази перевищувало контроль.

Висновки.

1. Застосування фосфоентерину підвищує схожість насіння на 30 %.
2. Біомаг здатний прискорювати процеси цвітіння та дозрівання плодів на рослині до 8 діб.
3. Під час проходження фенологічних фаз росту і розвитку рослини дія магнітного поля на насіння сприяє у збільшенні висоти рослини до 58,1 см у період зав'язування плодів та у збільшенні маси плода до 4,3 г.
4. Байкал ЄМ – 1 збільшує діаметр стебла у фазу «зав'язування плодів» до 1,6 см, сприяє у формуванні кількості плодів до 250 шт / рослині.
5. Застосування барботування під час передпосівної підготовки насіння сприяє у збільшенні діаметру плода у сорту Ліхтарик до 3,9 см.

Список використаних джерел

1. Болотских А. С. Овощи Украины / А. С. Болотских. – Харьков: Орбита, 2001. – 1088 с.
2. Вдовенко С. А. Вивчення впливу елементів технології

виросування фізалісу клейкоплодного в Україні / С. А. Вдовенко, О. О. Полутін // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету Серія: «Сільське господарство та лісівництво» – Вінниця, 2016. – № 3. – С. 171-177.

3. Ганичкина О. А. Советы огородникам / О. А. Ганичкина, А. В. Ганичник. – Москва: Эксмо - Пресс, 2002. – 416 с.

4. Грекова Н. В. Овочівництво відкритого ґрунту / Н. В. Грекова, О. М. Лазарева, О. А. Любович. – Львів: Магнолія – 2006. – 2010. – 470 с.

5. Гіль Л. С. Сучасні технології овочівництва закритого і відкритого ґрунту. Частина 2. Відкритий ґрунт / Л. С. Гіль, А. І. Пашковський, Л. Т. Суміла. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 312 с.

УДК 633.7/9

ИНТРОДУКЦИЯ БАМИИ В УСЛОВИЯХ НИЖНЕГО ПОВОЛЖЬЯ

Жужукин В.И., Зайцев С.А., Волков Д.П., Маевский В.В.

ФГБНУ Российский научно-исследовательский и проектно-технологический институт сорго и кукурузы «Россорго»

г. Саратов, Россия

e-mail: rossorgo@yandex.ru

Актуальность использования лекарственных растений для нужд медицинской и пищевой промышленности, а также для оздоровления среды обитания человека весьма очевидна. Кроме широко используемых лекарственных культур, существуют малоиспользуемые, но перспективные растения, которые необходимо всесторонне изучать и внедрять в производство. К этой группе относится бамия (*Hibiscus esculentus* L., *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench).

Hibiscus esculentus L. (бамия) – однолетнее травянистое растение. Место происхождения бамии – Западная тропическая Африка, Эфиопия, Судан, где это растение возделывают давно, она известна под многими названиями – бхинди, окра, гибискус овощной, гомбо [6]. В основном бамия возделывается в странах Африки и Азии: Индия, Нигерия, Судан, Ирак, Кот-Д’Ивуар, Пакистан, Гана, Египет,